

ID - DRAWWA LI JIGRU BL-IRXOXT FIL - BIRGU

J. F. Porsella Flores

Sas-sena 1936, kif niftakru ahna l-anzjani, kienet teżisti id-drawwa gewwa l-Birgu li fil-festa ta' l-Ghid il-Kbir, il-vara ta' Kristu Rxoxt kienet tinhareg darbtejn, madwar it-toroq tal-parroċċa: is-Sibt u l-Hadd. Il-vara ta' Kristu Rxoxt giet skolpita fl-injam fl-1833 mill-iskultur Bormliż Mastru Salv Psaila (1797-1871), li kien alliev ta' skultur Bormliż ieġor Mariano Gerada (1770-1823) (1).

Aktar minn proċessjoni, dik tas-Sibt kienet festa folkloristika, u tista' tghid li tul it-triq kollha n-nies kienet tistenna herqana li r-reffiegħa jghaddu jigrū bil-vara, b'turija tal-ferħ f'qalbhom li din il-festa tniessel, l-aktar fin-nisrani. It-tfal, aktar bla sabar mill-kbar li l-Irxoxt ifittex jghaddi halli jberkilhom il-figolla ghax kien ikollhom mitt sena biex jibdew jieklu minnha.

Għal xi l-ghaxra u nofs ta' filghodu wara d-daqq tal-*Glorja* mill-qniepen tal-knisja ta' San Lawrenz, il-vara ta' l-Irxoxt kienet tinhareg mill-knisja tal-Madonna tal-Karmnu, fejn kienet tkun merfugħa matul is-sena, u tittiehed sa hdejn il-knisja ta' San Lawrenz, fejn kien ikun hemm tistenniha il-Banda *Duke of Edinburgh*. Minn hemm kienet tkompli matul it-toroq tad-"dawra l-kbira" (1a), kif konna nsibuha. Mixja u ġirja alternati.

Fi tmiem il-ġirja, quddiem il-knisja tal-Lunzjata u quddiem il-knisja ta' Santa Skolastika, il-vara jgholluha fuq l-idejn u jdawruha lejn il-knisja bhala rispettt. Fuq is-sur tal-Miratur (jew tat-Toqba, kif magħruf popolarment) il-vara tiddawwar lejn il-port, simbolu tat-tberik tal-baħar, li minnu, l-aktar f'dak iż-żmien, hafna haddiema kienu jaqilghu l-ghixien tagħhom.(2)

Ghedna li hekk kien jigrū sas-sena 1936. Dan għaliex fid-19 ta' April ta' dik is-sena kienu ġew promulgati id-digriet tal-Konċilju Reġjonali Malti li kien inżamm fis-sena ta' qabel taħt il-presidenza tal-Kardinal Lepicier. Kienu ffirmaw id-digriet tal-promulgazzjoni l-Arċisqof Mawru Caruana għad-Djoċesi ta' Malta, u l-Isqof Mikiel Gonzi għad-Djoċesi t'Għawdex. Gie fis-seħħ tliet xhur minn dik id-data, jigrifieri fis-16 ta' Lulju 1936.(3)

Fost ir-riformi jew tibdiliet li bdew isehhu b'din il-promulgazzjoni, kien hemm il-limitazzjonijiet jew ristrezzjonijiet dwar il-proċessjonijiet. Dan kien ifisser, li dik ta' l-Irxoxt f'Sibt il-Glorja giet projbita u ma setghetx issir iżjed. U f'dik tal-Hadd ma setghux jigrū bil-vara.(4)

Din il-haġa ma kienet intghogħbot xejn min-nies tal-Kottonera, fost ohrajn, li hassewhom urtati hafna b'uhud mid-digriet tal-Konċilju, speċjalmewnt dawk li lill-Kollegġjati nehhewlhom xi proivilegġi.(5) Imma d-digriet ried jigi osservat. Minhabba f'hekk, mill-1937 'il quddiem, bdiet tohrog biss il-proċessjoni ta' nhar Hadd il-Ghid wara l-quddiesa kantata. Fis-snin tal-gwerra ma kienx hemm proċessjoni, iżda meta l-gwerra bdiet titbiegħed sew minn xtutna, u kienu ġa bdew jidhru sinjali ta' ritorn bil-mod għal hajja normali, fejn kien possibbli regghu bdew jigu celebrati anke l-festi ta' barra. Minhabba l-gwerra u ċirkostanzi ohra, uhud mid-digriet tal-Konċilju ma baqghux jigu osservati. Għalhekk kien hemm min jahseb li xi affarijiet setghu jigu irrangati.

Waslet il-festa ta' l-Ghid.(6) Il-Monsinjur Pawlu Galea, li kien Arċipriet tal-Kollegġjata tal-Birgu, jirrakkonta li waqt il-quddiesa tat-tmienja ta' filghodu, fil-knisja ta' San Lawrenz, x'hin kien qiegħed jigrū, tlieta min-nies: Wenzu Gatt (l-induratur), Salvu Gonzi (hu l-Arċisqof) u Mikiel Licari (minn Bormla), waqfuh hdejn il-fonti tal-magħmudija fejn kienu qegħdin jisimghu il-quddiesa u qalulu li

f'Bormla kien inqala xi inkwiet ghax grew bl-Irxox. F'Bormla l-proċessjoni kienet tohrog fis-sitta ta' filghodu u tidhol fid-disgħa qabel il-quddiesa kantata. Tal-Birgu xtaqu li anke huma jagħmlu l-istess. Allura l-Arċipriet mar l-ghassa tal-pulizija, mnejn ċempel lill-Arċisqof. Il-kappillan tieggu wiegħbu li dak il-hin, l-Arċisqof ma setax ikellmu. L-Arċipriet allura reġa' lura lejn il-knisja jħammem bejnu u bejn ruħu x'ser jaqbad jagħmel biex isolvi dan l-inkwiet li seta' jinqala' jekk jista' jkun mingħajr ġlied.

Kif wasal il-knisja, mar ikellmu l-ispettur tal-pulizija Salvu Calleja, u rakkontalu kullma ġara f'Bormla talbu biex lill-pulizija ma jdahhluhiex f'dil-bieċa jekk il-Birgu jigrì l-istess. Sabu allura Wenzu Busuttil, iċ-*Chief Pilot* li kien midhla sewwa tal-knisja, u wrieh li ttenda jew fehem li l-ispettur u l-Arċipriet kienu fteħmu. Kif spiċċat il-quddiesa kantata il-Kanonku Dun Lawrenz Zammit, li kien l-iżgħar wiehed fost il-kanonċi, u kien għadu qatt ma ha sehem f'din il-proċessjoni bhala saċerdot, staqsa lill-Arċipriet min kien ser imexxi l-proċessjoni. L-Arċipriet baġhat lilu, u qallu biex ma jdahhalx lill-pulizija jekk jara li se jigrì bil-vara. L-istandard refgħu Lorenzo Dalmas. Hadet sehem ukoll il-banda.

Intant, Dun Pawl ukoll tela' sal-pjazza, biex hu ukoll jara x'ser jigrì. X'hin lemhuh mar fuqu ċertu Vella "Iz-Zanz", li kien daqsxejn zopp, u li kien qed iqassam in-nies mal-vara, flimkien ma' Salvu Brincat "Iċ-Cappaturi", *footballer* imsemmi. Vella qal lil Dun Pawl biex iwarrab min-nofs ghax kienet ser issir il-ġirja għal fuq il-Lunzjata. Dun Pawl tbissem x'hin sema lil Vella jgħidlu hekk; għamel kif ġie mitlub, u minnufih telqet il-ġirja. Ma setax jonqos li wara l-Arċisqof sar jaf x'ġara, imma ma qal xejn. Jingħad li ttollera dawn l-affarijiet biex jigrìbed aktar lin-nies lejn il-knisja.

Hekk reġgħet dahlet id-drawwa fil-Birgu li ssir il-ġirja bil-vara ta' Kristu Rxox, kif għadhu jsir sal-lum. Jalla f'dawn id-drawwiet popolari jibqa' dejjem l-ewwel u qabel kollox, it-tifsira reliġjuża tagħhom.

Referenzi

- (1) Castagna, P.P. *Storja ta' Malta* 1890 pp 204,206.
- (1a) Id-"dawra l-kbira" kienet tikkonsisti f'dawn it-toroq: S.Lawrenz, Telgħa tal-Pjazza, Mina l-Kbira, Torri ta' S.Ġwann, Biswit il-Kwartier, Ġdida, Kwartier, Britannika, S.Skolastika, Sur tal-Miratur, Pjazzetta, S.Lawrenz.
- (2) Dougall, A. *Kristu Rxox fil-Birgu u t-Tberik tal-Baħar* L-Imnara, No.17, 1993, p,109.
- (3) *Concilium Regionale Melitense, Decreta* 1936 p.viii
- (4) *ibid.*, para 310-317, b'mod partikolari para 315(2).
- (5) Bħal per eżempju, l-użu tal-kuda, u fil-każ tal-Kollegġjata tal-Birgu, is-servizz tal-Ministri Maġġuri fl-Għosrien (vespri), fil-Lawdi u fil-Quddiesa Kantata *pontificali modo* (magħrufa "ta' b'sebgħa").
- (6) Din it-tieni parti ta' l-artikolu hi, tista' tghid, miktuba kif ġiewt rakkontata lili minn Mon.Pawlu Galea nnifsu.